

Evropska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima

Jezični vodič

Bosanski jezik u Srbiji

Evropska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima je ugovor Savjeta Evrope kojim se štiti i promiče, između ostalog, bosanski jezik u Republici Srbiji. Ovaj **Jezični vodič** vodi vas kroz odredbe Povelje koje Republika Srbija mora da primijeni u odnosu na bosanski jezik.

Međutim, ni Republika Srbija ni Povelja ne mogu same da sačuvaju vaš jezik. Odgovornost je ipak na vama. Bosanski jezik u Srbiji može preživjeti samo ako ga svakodnevno koristite u svakoj prilici. Jasno je da će jezik koji se koristi samo «po kući» uskoro nestati kao govorni jezik zajednice.

Ne zatvarajte svoj jezik u kuću. Prihvatite odredbe Povelje i iskoristite prilike koje vam ona pruža kako biste koristili bosanski jezik u svakodnevnom javnom životu.

Jezik živi kada se koristi.

Ciljevi i načela

U pogledu bosanskog jezika na teritorijama na kojima se taj jezik koristi i u skladu s njegovim položajem, Republika Srbija zasni- vat će svoju politiku, zakonodavstvo i praksu na slijedećim cil-jevima i načelima:

- priznanje bosanskog jezika kao izraza kulturnog bogatstva
- poštovanje cjelovitosti geografske oblasti bosanskog jezika s ciljem osiguranja da postojeće ili nove administrativne podjele ne predstavljaju prepreku za unaprijeđenju bosanskog jezika
- potreba za odlučnom akcijom na unaprijeđenju bosanskog jezika sa ciljem njegova očuvanja
- pogodovanje i/ili podsticanje upotrebe bosanskog jezika u govoru i pismu, u javnom i privatnom životu. Javni život obuhvata obrazovanje, sudsku i upravnu vlast, medije, kulturu, ekonomski i društveni život te prekogranične odnose
- održavanje i razvijanje veza u oblastima koje pokriva ova Povelja, između grupa koje koriste bosanski jezik i drugih grupa u Republici Srbiji koje upotrebljavaju isti ili sličan jezik, kao i uspostavljanje kulturnih odnosa s drugim grupama u Republici Srbiji koje koriste druge manjinske ili regionalne jezike
- poduzimanje odgovarajućih mjera u svrhu podučavanja i studiranja bosanskog jezika na svim odgovarajućim nivoima (npr. u dječjim vrtićima, osnovnim i srednjim te stručnim školama)
- davanje pogodnosti koje će omogućiti da osobe koje se ne služe bosanskim jezikom, a žive u oblasti gdje se on koristi, nauče taj jezik ako to žele

- unapređenje proučavanja i istraživanja o bosanskom jeziku na univerzitetima ili odgovarajućim institucijama
- poticanje odgovarajućih vrsta međudržavnih razmjena u oblastima na koje se odnosi ova Povelja između Republike Srbije i država u kojima se rabi bosanski jezik u istoj ili sličnoj formi.

Republika Srbija se obavezuje ukloniti (ukoliko već to do sada nije učinila) bilo koje neopravdane razlike, isključenja, ograničenja ili prednosti u odnosu na upotrebu bosanskog jezika sa ciljem obeshrabrivanja ili dovođenja u opasnost održanja ili razvijanja bosanskog jezika. Usvajanje posebnih mjera u korist bosanskog jezika sa ciljem promicanja jednakosti između korisnika tog jezika i ostalog dijela stanovništva, odnosno mjera koje pravilno uzimaju u obzir njihove specifične uslove ne smatra se aktom diskriminacije protiv korisnika jezika koji su u široj upotrebi.

Republika Srbija se obavezuje da potiče, svim odgovarajućim sredstvima, međusobno razumijevanje između svih jezičkih grupa u zemlji te naročito da uključi poštovanje, razumijevanje i trpeljivost u pogledu bosanskog i drugih regionalnih ili manjinskih jezika među ciljeve odgoja i obrazovanja te daje podršku masovnim medijima da slijede iste ciljeve.

U određivanju svoje politike prema bosanskom jeziku Republika Srbija uzimat će u obzir potrebe i želje izražene od strane onih koji koriste taj jezik. Njih treba ohrabriti da ustanove ukoliko je to neophodno odgovarajuća tijela u cilju savjetovanja vlasti o svim pitanjima koja se tiču bosanskog jezika.

Obrazovanje

U pogledu obrazovanja Srbija se obavezuje da na teritoriji na kojoj se bosanski jezik rabi, u skladu sa stanjem tog jezika i bez štete za nastavu službenog jezika:

- omogućiti predškolsko obrazovanje u cijelosti ili u značajnom dijelu na bosanskom jeziku barem za one polaznike čije porodice to zahtijevaju i čiji je broj dovoljan
- podstiče ili podrži mogućnost da se predškolsko obrazovanje u cijelosti ili u značajnom dijelu odvija na bosanskom jeziku barem za one polaznike čije porodice to zahtijevaju i čiji je broj dovoljan
- omogućiti osnovno obrazovanje u cijelosti ili u značajnom dijelu na bosanskom jeziku ili poduzme mjere za podučavanje bosanskog jezika kao integralnog dijela nastavnog plana barem za one učenike čije porodice to zahtijevaju i čiji je broj dovoljan

- učini dostupnim srednje obrazovanje u cijelosti ili u značajnom dijelu na bosanskom jeziku ili poduzme mjere za podučavanje bosanskog jezika kao integralnog dijela nastavnog plana barem za one učenike čije porodice to zahtijevaju, a čiji je broj dovoljan

- učini dostupnim tehničko i stručno obrazovanje u cijelosti ili u značajnom dijelu na bosanskom jeziku ili poduzme mjere za podučavanje bosanskog jezika kao integralnog dijela nastavnog plana barem za one učenike čije porodice to zahtijevaju, a čiji je broj dovoljan
- omogućiti uslove za studiranje bosanskog jezika kao nastavnog predmeta na univerzitetima i visokim školama
- olakša i/ili potakne uvođenje bosanskog jezika kao predmeta dopunskog obrazovanja i obrazovanja odraslih
- poduzme mjere koje će osigurati da se kroz nastavu historije i kulture odražava značenje bosanskog jezika.

Sudska vlast

Srbija se obavezuje u pogledu onih sudskih oblasti u kojima broj stalno nastanjenih osoba koje koriste bosanski jezik opravdava mjere navedene u tekstu koji slijedi prema stanju tog jezika te pod uslovom da upotreba pogodnosti koje dodjeljuje ovaj stavak ne bude smatrana od strane suca kao zapreka za pravilno funkcionisanje sudskih tijela, da:

u krivičnom postupku:

- garantuje optuženome pravo upotrebe bosanskog jezika
- omogući da zahtjevi i dokazi, bez obzira da li su u pisanoj ili usmenoj formi, ne budu odbačeni samo zbog toga što su sastavljeni na bosanskom jeziku

uz pomoć tumača i prevođenja koji ne bi izazivali nikakve dodatne troškove zainteresovanim licima

u građanskom postupku:

- dopusti, svaki puta kada stranka treba lično da se pojavi pred sudom da ona može da koristi bosanski jezik bez dodatnih troškova

ako je potrebno, uz pomoć tumača i prevođenja;

u postupcima pred sudovima koji rješavaju upravne stvari:

- dopusti, svaki puta kada stranka treba lično da se pojavi pred sudom da ona može da koristi bosanski jezik bez dodatnih troškova

ako je potrebno, uz pomoć tumača i prevođenja;

- da poduzme korake s ciljem da primjena odredaba o podnošenju zahtjeva i dokaznih sredstava na bosanskom jeziku u građanskom i postupku pred sudovima koji rješavaju upravne stvari te svako neophodno korišćenje prevodilaca i prevoda ne zahtjeva dodatne troškove zainteresovanim licima.

Srbija se obavezuje:

- da ne dovodi u pitanje valjanost pravnih dokumenata izdatih na teritoriji Republike Srbije samo iz razloga što su sastavljene na bosanskom jeziku

• da ne dovodi u pitanje valjanost između stranaka, pravnih dokumenata donijetih na teritoriji Republike Srbije samo zbog toga što su načinjeni na bosanskom ili da osigura da se oni mogu upotrijebiti protiv zainteresovanih trećih lica, koja inače ne koriste ovaj jezik, pod uslovom da su upoznati sa sadržajem ovih dokumenata od strane osoba koje se na njega pozivaju

- da ne dovodi u pitanje valjanost pravnih dokumenata donijetih između stranaka na teritoriji Srbije samo zbog toga što su oni sastavljeni na bosanskom jeziku.

Srbija se obavezuje učiniti dostupnim na bosanskom jeziku najvažnije nacionalne zakonodavne tekstove te one tekstove koji se posebno tiču lica koja koriste ovaj jezik, ukoliko oni nisu na drugi način osigurani.

Upravne vlasti i javne službe

U okviru onih oblasti državne uprave na kojima broj stalno nastanjenih lica koja se koriste bosanskim jezikom opravdava mjere koje se navode u tekstu koji slijedi te s obzirom na stanje toga jezika Srbija preuzima obavezu da, koliko je god to razumno moguće:

- osigura da korisnici bosanskog jezika mogu podnositi usmene ili pisane zahtjeve na tom jeziku
- osigura da korisnici bosanskog jezika mogu punovažno da podnose dokumenta na tom jeziku
- da dopusti tijelima državne uprave da sastavljaju dokumenta na bosanskom jeziku.

Po pitanju lokalnih i regionalnih vlasti na čijoj teritoriji određeni broj stanovnika koristi bosanski jezik, a da je taj broj takav da opravdava dole pomenute mjere, Srbija preuzima obavezu da odobri ili podrži:

- mogućnost za korisnike bosanskog jezika da podnose usmene ili pisane predstavke na tom jeziku
- objavljivanje zvaničnih dokumenata regionalnih vlasti i na bosanskom jeziku
- objavljivanje zvaničnih dokumenata lokalnih vlasti i na bosanskom jeziku

- upotrebu ili prihvatanje, ako je potrebno zajedno s nazivom na službenom jeziku, tradicionalnih i ispravnih oblika imena mjesta na bosanskom jeziku.

Što se tiče javnih službi koje osiguravaju upravne vlasti ili lica koja djeluju u njihovo ime (npr. snabdijevanje električnom energijom, vodom i plinom, usluge odvoza smeća, javni prijevoz, telefonske usluge, groblja, javne knjižnice, sportski objekti i objekti za zabavu, i sl.) , Srbija se obavezuje na teritorijima na kojima se rabi bosanski jezik, te u skladu sa stanjem tog jezika i u okviru mogućnosti:

- da dopusti korisnicima bosanskog jezika da podnose zahtjeve na tom jeziku.

Kako bi osigurala mogućnost da se bosanski jezik koristi u odnosima s upravnim vlastima i javnim službama, Srbija se obavezuje poduzeti slijedeće mjere:

- udovoljavanje u najvećoj mjeri zahtjevima javnih službenika koji poznaju bosanski jezik da budu postavljeni na teritoriji na kojoj se taj jezik koristi.

Srbija se obavezuje da dopusti upotrebu ili usvajanje prezimena na bosanskom jeziku na zahtjev zainteresiranih osoba.

Sredstva javnog informisanja

Srbija se obavezuje da za korisnike bosanskog jezika na teritorijima na kojima se on govori, u skladu sa stanjem tog jezika te zavisno od nadležnosti koju ima javna vlast direktno ili indirektno u toj oblasti, te poštujući načelo nezavisnosti i autonomije sredstava javnog informisanja:

- propiše odgovarajuće uslove s ciljem da javni elektronski mediji ponude programe na bosanskom jeziku
- podstiče i/ili olakša redovito emitovanje privatnih radio programa na bosanskom jeziku

- podstiče i/ili olakša redovito emitovanje privatnih televizijskih programa na bosanskom jeziku

- podstiče i/ili olakšava proizvodnju i distribuciju audio i audiovizualnih ostvarenja na bosanskom jeziku

- podstiče i/ili olakša osnivanje i/ili održanje barem jednih novina na bosanskom jeziku

- primjenjuje postojeće mjere za finansijsku podršku i na audiovizualnu proizvodnju na bosanskom jeziku

Srbija se obavezuje garantovati slobodu direktnog prijema radio i televizijskih emisija iz susjednih zemalja gdje se koristi bosanski jezik u istom ili sličnom obliku, te da se neće suprotstavljati preuzimanju radio i televizijskih emisija iz susjednih zemalja na tim jezicima. Također se obavezuje osigurati da se neće uvoditi nikakva ograničenja za slobodu izražavanja i slobodni protok

štampanih informacija na bosanskom jeziku. Ove gore navedene slobode mogu se ograničiti u skladu sa zakonom.

Srbija se obavezuje osigurati da će interesi korisnika bosanskog jezika biti predstavljeni ili uzeti u obzir u okviru onih tijela koje će se uspostavljena u skladu sa zakonom s ciljem da se garantuje sloboda i pluralizam medija.

Kulturne aktivnosti i ustanove

Srbija se obavezuje u pogledu kulturnih aktivnosti i ustanova - biblioteka, videoteka, kulturnih centara, muzeja, arhiva, akademija, pozorišta i kinematografa, kao i literarnih radova i filmske produkcije, različitih govornih oblika kulturnog izražavanja, festivala i kulturne aktivnosti, uključivši inter alia upotrebu novih tehnologija - na teritoriji na kojem se bosanski jezik koristi te u mjeri u kojoj su javne vlasti nadležne, imaju vlast, odnosno ulogu na tom polju da:

- ohrabruje one oblike izražavanja i inicijative koji su specifični za bosanski jezik te da učini dostupnim na različite načine djela proizvedena na tom jeziku
- podstiče različitim mjerama dostupnost radova proizvedenih na bosanskom jeziku na drugim jezicima putem poma-

ganja i razvoja prevođenja, dubliranja, nadsinhronizacije i titlovanih prevoda

- učini dostupnim djela proizvedena na drugim jezicima na bosanskom jeziku preko pomaganja i razvoja prevođenja, dubliranja, nadsinhronizacije i titlovanih prevoda
- ohrabruje direktno sudjelovanje predstavnika korisnika bosanskog jezika u organizaciji kulturnih ustanova ili u planiranju kulturnih aktivnosti

Srbija se obavezuje da u odnosu na teritorije koje su izvan onih u kojima se tradicionalno koristi bosanski jezik ukoliko broj korisnika to opravdava odobri, podstiče i/ili omogućiti odgovarajuće kulturne aktivnosti i pogodnosti.

Ekonomski i društveni život

Srbija se obavezuje u pogledu ekonomskih i društvenih aktivnosti na teritoriji čitave države:

- da se suprotstavi praksi čija je svrha da se obeshrabri upotreba bosanskog jezika u vezi s ekonomskim ili društvenim aktivnostima.

Prekogranica saradnja

Srbija se obavezuje:

- da primjenjuje postojeće bilateralne i multilateralne sporazume koji je povezuju s državama u kojima se koristi bosanski jezik u istoj ili sličnoj formi, ili ukoliko se ukaže potreba, da nastoji zaključiti takve sporazume s ciljem da se podupiru kontakti između korisnika bosanskog jezika u tim državama na

područjima kulture, obrazovanja, informisanja, stručnog obrazovanja i doškolovanja;

- da olakšava i promiče prekograničnu saradnju u korist bosanskog jezika naročito između regionalnih i lokalnih vlasti na čijim se teritorijama koristi bosanski jezik u istom ili sličnom obliku.

Imate li kakvih primjedaba?

Tijela i udruge koje su zakonito osnovane u Republici Srbiji mogu Savjetu Evrope skrenuti pozornost na pitanja koja se tiču primjene odredaba Povelje preuzetih od strane Republike Srbije. Takve primjedbe mogu se dostaviti na sljedeću adresu:

European Charter for Regional or Minority Languages
Council of Europe
F- 67075 Strasbourg
minlang.secretariat@coe.int

www.coe.int/minlang

Jezični vodiči sastavljeni su radi davanja, za svaki jezik pokriven Evropskom poveljom za regionalne ili manjinske jezike, pregleda odredaba koje se na njih odnose. Ovaj vodič za građanstvo ne zamjenjuje Povelju. Za vjerodostojan tekst svih odredaba koje su Stranke prihvatile kao i popis regionalnih i manjinskih jezika na koje se one odnose, pogledajte na web stranice Savjeta Evrope na sljedećoj adresi: <http://conventions.coe.int>. Postepeno će se pripremiti i drugi Jezični vodiči.